

שמאי פינסקי האיש והמשורר

שמאי פינסקי הלם יפה את המושג העממי-הקלאסי של משורר, כלומר: אדם המרחף בעולמות-עליונים והמציאות אצלו „בטלה ומבוטלת“; בשיריו ובחיייו האישיים היה רומאנטי, שר ועשה רק מה שיש בו מן הפיוטיות; את תופעות הטבע, את רגשות האהבה, את יפי האשה — לא ראה אפילו רגע אחד כדבר המובן-מאליו, אלא תמיד מתוך התרגשות והתפעלות, כאילו זה עכשיו גילה אותם; בכל מגע עם העולם, בכל משא-ומתן, ולא רק ליד שולחן-הכתיבה או בשעת השראה בלבד, היה פואט; ואם כי היה מלא חכמה וידע להבחין בין דעה לדעה, קרא ושנה לא מעט — בכל-זאת היה תמיד בעל הרגש-תעולם ובשום גילוי מגילוייו לא היית מוצא משהו שאפשר לפרשו כמו השקפת-עולם; היתה אצלו מידה גדושה של אספרי יהודי מובהק, של חריפות מוח, של דיבור בחידוד, ואף לדרגה של סאטירה ושארזיה הגיע בשיחתו ובהרצאתו, ואף-על-פי-כן לא היו הללו מעולם ממקור של רציונאליות ושל מחשבה כשלעצמה, אלא מן הרגש ומן הרגשיות שלא עזבוהו אפילו להרף-עין אחד; גם בשעה שניתח דברים, ואפילו בעת שהתלוצץ והתבדח, — היה אימ-פולסיבי-פיוטי; מכאן יחסו המקורי-אישי אל החיים, שאהבם אהבה עזה ללא כל תנאי; אני מדגיש את ה„חיים“, ואיני מוסיף אל „אהבת עזה“ את ה„כמות“, משום שהוא ביטל את המוות תכלית ביטול, הוא לא הביאו בשום צורה ואופן בחשבון של חיים, לא כמקרה-רע, ולא כסוף-טבעי, הוא פשוט העלים את דעתו ממנו לחלוטין; אין מות ודי! אחת ולתמיד! הם מלהזכיר! ומכאן — אין רע בעולם ואין כל כיעור בו; הוא לא ראה אותם ולא ידע עליהם, על פי מצוות הרגשת-עולמו, כי אם יראה וידע עליהם — יהיה חייב בצער, ואולי

יגדרו אחריהם גם את ההכרח של איזה עונש, אם של מחלה
ואם של מות — ודבר זה לא יתכן! אולי משום-כן דיבר
ודיבר, שר ושר על היופי, על החיים, על השמחה, — כדי
שלא יהיה כל הפסק, שלא ייווצר כל סדק, שיתנו מקום למחשבה
על כיעור, על מות, על יסורים; כן, ההתלהבות המתמדת,
ההתפעלות הבלתי פוסקת, התרוממות-הרוח הפיוטית הפר-
מנטית — היו אצלו כעין קמיע כנגד השטן; ואמנם כן,
מי שהכירו, מי ששוחח אתו, ראה ונוכח לדעת, כי הוא לעולם
לא פתח פה לשטן!

ב

שמאי פינסקי היה רוחני מאד ואת הגשמיות לא רק
ששנא, אלא לא נתן לה לבוא עמו במגע, נפשו סלדה באלף
סילודים ממנה, ממש כתלמיד-דחכם יהודי טיפוסי, באופן אטא-
ביסטי — וראו פלא: הוא היה בעיקרו משורר החמדה,
ואפילו יותר מזה — פיטן הברשים, התאוה והתשוקה ללא
מצנור; כל זה היה בעיניו טוב מאד, ולא היה אצלו יפה
מיפי הגוף; ואל נא תזכרו בהשקפה ה"יונית", כי לא היתה
לו, כאמור, שום השקפה מדעת, אלא הרגשה בלבד; אכן,
היה בכל היחס משהו משל דיאקציה על חינוך דתי-נוצרי,
אבל לא זה העיקר כאן, שאם כן, כי עתה היה מתעית, היה
חוזר לבסוף אל מקורו הראשון, היה מתחרט, והן הוא
לא הגיע לכך עד יומו האחרון; להפך — הרגשה זו גדלה
והלכה, התפתחה והיתה אצלו כמין עדנה עולמית, כאיש בעל
נצורים נצחיים; ואף-על-פי-כן לא תמצאו בכל השבח הזה
לשעשועי-אהבה, בכל שירי התאוה הללו, שום טעם של גשמיות
גסה, אלא להפך — איזה יצר נפשי גדול, איזו התעדנות
רוחנית נאיבית מאד.

ג

האם לא אפייני ומאלף הוא שגם יחסו לטבע כמוהו
כיחסו אל החמדה הגופנית? אין בשיריו על תופעות הטבע

אהבה „אפלטונית“ בלבד, אלא יותר מזה; היה זה בשבילו
ממש לחם חוק, וידבק בטבע בדבקות שבבשר-ודם, הייתי
אומר; הוא לא מתאר גוף, לא רק שר על התימוה, אלא
בפירוש מחבק אותם ומגפף; ודאי יש בזה משהו מן האסכולה
הרומאנטית, שהיה כרוך אחריה, כי הלא השם הנשגב ביותר
בפיו, האישיות היוצרת הדגולה ביותר לפי הרגשתו —
היה היינריך היינה; באיזו הערצה ובאיזו כלות-נפש היה
מרצה עליו, מצטט אותו, מבקר ושר בלי-דעת לפי הלך-דוחו
של משורר זה; אבל לא מה שקנה מן החוץ הוא כאן העיקר
אלא דווקא זה שמלבו נבע הרגש המיוחד לטבע, מדמו שלו;
המשך טבעי הוא לכל הווייתו, ולנו חשוב פרט זה, כי הוא
מסביר לנו את יחסו אל האהבה, את יסודות שירי-ההודים
שלו, שהם כהימונות לבשרים, במידה העולה על כל מה שהיה
שכיח בשירה העברית בזמנו.

ד

שנים אחדות עבדתי יחד אתו בשליחות של קרן היסוד
ברומניה והיתה לי הזדמנות להכירו מקרוב ולראותו ער יותר
מכי שעות במעט-לעת, משפיע את רעיון הציונות ומחבב
את בנין הארץ על נשים וגברים על-ידי נאומים רבים מאד,
שהיו תמיד ארוכים, אבל גם מענינים, ולא שעממו במאום
את שומעיו, על-ידי שיחות אינטימיות ששפעו חריפות-מחשבה
וחידוד-לשון, על-ידי הרצאות על ספרות גרמנית, אנגלית,
ועברית; ראיתיו בפגישות בלי מנין עם רעים, בנשפים
חברתיים אצל מכרים וידידים, באספות ציוניות שונות, בראי
יונות, וגם בנסיעות; הוא היה מעין לא-אכזב של מרץ
נעורים, של חדוה עמוקה ומרובת-גוונים לחיים, וכעין בריחה
מדעת ושלא-מדעת — ממנוחה, מנופש, משינה, מבדידות; ואף
על-פי שדיברתי על לבו שיפסיק את ה„שביתה“ הארוכה
ויחזור לכתוב שירים — הבינותי לעצמי שאעלה חרס בהש
תדלותי, כי על כן השגתי ונוכחתי לדעת, כי האיש הזה
הגיע למדרגה יקרת-מציאות: החיים עצמם, היו לו פואסיה;

לחיות, לחיות עוד ועוד, להיפגש, לשוחח, לספר, למצוא חן, להמציא לעצמו חן מזולתו; חס היה לחדול מכל זה אף לרגע; הוא לא שכב לישון, אלא אם כן השינה עצמה קפצה עליו; הוא לא נח, אלא אם לא הצליח למצוא עוד דבר שימוע ממנו מנוחה, שהיתה אצלו, כנראה, כמין קרובת המות, שלא הודה בו, ששלל אותו בלי אומר ודברים, אלא בהשתקה בלבד, אפילו בהשתקת הרהור כל שהוא עליו; כן, הוא הגיע למדרגת חיים רצופים ולהנאה מרגש הרציפות הזאת של החיים, עד שההנאה מכתיבת שירים היתה דלה ותורת לעור מתה; הוא לא זלזל בשירה, כמובן, וגם לא חדל מלהשלות את עצמו ואת זולתו כי עוד ישוב ויכתוב, ולפעמים היה אומר אפילו ומאמין להזייתו שהוא כותב — אלא שלא יכול היה להשפיע על עצמו לעשות איזה מעשה אחר מאשר לחיות; והמעניין הוא, כי אף-על-פי שהיה רציני באורח קיומו זה — לא עזב אותו כמעט הלך-הרוח של הומור, של בדיחות-הדעת, והיה אחד מבעלי השיחה המענינים ביותר, בשביל הגבר כמו בשביל האשה, ובעיני הזקן כמו בעיני הצעיר. הוא היה מעורר תמיהה בחיוניותו, קשר אליו בקשרי סקרנות ואהבה, ומזה נשכר הענין שלמענו עבד; המלחמה האכזרית אילצה אותו לשבת „בטל“, לחיות חיים שבצמצום, לא צמצום חמרי אלא צמצום ההנאה, הערנות, הנסיעה, הפגישות וכדומה; ולפתע פתאום חלה והלך לעולמו, ואין ספק בידי, כי הוא לא ידע ולא הבין כי הנו עומד על סף המות, כי גם ברגע האחד האחרון של החיים שמח היה שהוא עוד חי.